

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ

**ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
МІСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА імені О. М. БЕКЕТОВА**

МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ

до проведення практичних занять та організації самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА»

*(для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання
зі спеціальності 101 – Екологія)*

**Харків
ХНУМГ ім. О. М. Бекетова
2024**

Методичні рекомендації до проведення практичних занять та організації самостійної роботи з навчальної дисципліни «Стратегічна екологічна оцінка» (для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм навчання зі спеціальності 101 – Екологія) / Харків. нац. ун-т міськ. госп-ва ім. О. М. Бекетова ; уклад. О. В. Хандогіна. – Харків : ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024. – 27 с.

Укладач канд. екон. наук О. В. Хандогіна

Рецензент

Д. В. Дядін, кандидат технічних наук, доцент, завідувач кафедри інженерної екології міст Харківського національного університету міського господарства імені О. М. Бекетова

Рекомендовано кафедрою інженерної екології міст, протокол № 14 від 29.12.2023

Методичні рекомендації призначені для здобувачів спеціальності 101 – Екологія освітньої програми «Екологія міст». Подано вимоги до оформлення, засоби та послідовність виконання завдань, список рекомендованих джерел.

© О. В. Хандогіна, 2024

© ХНУМГ ім. О. М. Бекетова, 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ	4
ВСТУП.....	5
1 ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ	7
Змістовий модуль 1 Мета та принципи стратегічної екологічної оцінки	7
Змістовий модуль 2 Порядок здійснення стратегічної екологічної оцінки.	9
Змістовий модуль 3 Найкращі практики реалізації стратегічних екологічних оцінок.....	13
2 САМОСТІЙНА РОБОТА З ДИСЦИПЛІНИ	19
СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	21

ПЕРЕЛІК УМОВНИХ СКОРОЧЕНЬ

ДДП – документи державного планування

ЗМ – змістовий модуль

ОВД – оцінка впливу на довкілля

ПГ – парникові гази

РНТХ – резюме нетехнічного характеру

РПУВ – регіональний план управління відходами

СЕО – стратегічна екологічна оцінка

ЦСР – цілі сталого розвитку

ВСТУП

Дисципліна «Стратегічна екологічна оцінка» є обов'язковим компонентом освітньої програми «Екологія міст» спеціальності 10 – Екологія на другому (магістерському) рівні вищої освіти. Дисципліна викладається протягом одного семестру, містить один модуль і три змістові модулі:

- 1) мета та принципи стратегічної екологічної оцінки (СЕО);
- 2) порядок здійснення стратегічної екологічної оцінки;
- 3) найкращі практики реалізації стратегічних екологічних оцінок.

Практичні заняття – вид навчального заняття, на якому здобувач вищої освіти під керівництвом викладача закріплює теоретичні положення навчальної дисципліни і набуває вміння та навички їх практичного застосування шляхом індивідуального виконання відповідно до сформульованих завдань.

Самостійна робота студента – це позааудиторна робота, яка здійснюється самостійно, без викладача, але під його загальним керівництвом і контролем. Самостійна робота здобувача передбачає опрацювання навчального матеріалу, виконання індивідуальних завдань, науково-дослідну роботу.

Метою дисципліни є підготовка студентів, здатних забезпечувати процедуру проведення стратегічної екологічної оцінки наслідків реалізації документів державного планування для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, відповідно до вимог чинних нормативно-правових документів, із розробленням заходів та рекомендацій щодо запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків впливу. Дисципліна базується на відомостях щодо нормативно-правової діяльності й оцінки впливу на довкілля.

У процесі вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти мають досягти таких результатів навчання:

- 1) працювати індивідуально та в групах над проєктами, пов'язаними з оцінкою екологічного стану, визначенням впливів планованої діяльності на стан довкілля та здоров'я населення, розробкою рекомендацій;

2) розробляти документи, що містять матеріали стратегічної екологічної оцінки відповідно до процедури, в тому числі резюме нетехнічного спрямування;

3) проводити презентації результатів колективних та індивідуальних проєктів для фахівців та широкого загалу;

4) застосовувати сучасні інформаційні ресурси для пошуку та аналізу даних про стан навколишнього середовища, опису поточного стану довкілля та здоров'я населення в процесі розробки звіту про стратегічну екологічну оцінку;

5) використовувати аналітичні інструменти стратегічної екологічної оцінки в управлінській діяльності для забезпечення процесу стратегічного планування в непередбачуваних умовах та за неповної інформації;

6) співставляти вимоги міжнародних, національних зобов'язань у сфері охорони довкілля та здоров'я населення, а також екологічних стандартів зі змістом документів державного планування для визначення шляхів врахування цих зобов'язань;

7) досліджувати потенційний вплив господарської діяльності під час реалізації документів державного планування різних рівнів.

1 ПРАКТИЧНІ ЗАНЯТТЯ З ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1 Мета та принципи стратегічної екологічної оцінки

Змістовий модуль передбачає проведення практичних занять за такими темами:

1. Основні поняття стратегічної екологічної оцінки (СЕО). Документи державного планування (зміст заняття: основні поняття, мета, принципи проведення СЕО; стратегічне планування; екологічні оцінки; документи державного планування (ДДП); види та характерні особливості ДДП; рівні ДДП; мета та задачі ДДП).

2. Критерії проведення СЕО (зміст заняття: визначення критеріїв обов'язковості проведення СЕО; ДДП, для яких СЕО не проводиться).

3. Зв'язок ДДП з іншими стратегічними документами (зміст заняття: зв'язок основних цілей ДДП з цілями сталого розвитку, іншими стратегічними документами; визначення міжнародних, державних та інших зобов'язань у сфері охорони довкілля, у тому числі пов'язаних із запобіганням негативному впливу на здоров'я населення, що стосуються ДДП).

Практичні завдання.

Завдання 1. Пригадайте, що таке оцінка впливу на довкілля (ОВД), у яких випадках вона проводиться. Письмово порівняйте відмінності СЕО та ОВД.

Завдання 2. Проаналізуйте приклади документів державного планування (оберіть 5-6 актуальних ДДП) та заповніть таблицю за формою (табл. 1)

Таблиця 1 – Форма таблиці для виконання практичного завдання 2

Назва ДДП	Замовник (відповідно до ЗУ «Про СЕО) (хто буде замовником СЕО у разі необхідності її проведення)	Орган, який затверджує ДДП	Зважаючи на завдання ДДП / заплановані заходи, у чому може полягати вплив на довкілля, змінювання клімату. Наведіть приклади (чи можна одразу виділити компоненти навколишнього середовища, на які можна очікувати найбільш імовірний вплив? Проілюструйте прикладами)

Завдання 3. Проаналізуйте документи державного планування та дайте відповідь на запитання «Чи потрібне проведення СЕО при погодженні ДДП (відповідь обґрунтуйте, з урахуванням критеріїв проведення СЕО)?». Для цього підготуйте інформацію про ДДП за структурою:

- що собою становить ДДП, якою може бути мета цього документа;
- яка сфера застосування документа відповідно до ст. 2 Закону України «Про СЕО»;

- чи можна очікувати вплив на довкілля в процесі реалізації ДДП?

ДДП для аналізу:

- Стратегія воєнної безпеки України;
- Програма економічного і соціального розвитку Тульчинської міської громади на 2022 рік;
- Обласний бюджет Запорізької області на 2022 рік;
- Детальний план окремої території для розміщення енергогенеруючого підприємства (сонячної енергогенеруючої електричної станції) на земельній ділянці, розташованій на території Широківської сільської ради Запорізького району Запорізької області за межами населеного пункту сел. Сонячне.

Завдання 4. Проаналізуйте ДДП щодо його відповідності цілям сталого розвитку (ЦСР). Визначте, які саме ЦСР можуть досягатися в процесі реалізації ДДП. Складіть матрицю відповідності цілей ДДП цілям сталого розвитку за зразком (табл. 2).

Таблиця 2 – Форма таблиці для виконання практичного завдання 4

	ЦСР 1	ЦСР 2	...
Ціль (завдання) 1			
Ціль (завдання) 2			
...			

ДДП для аналізу:

- Національна стратегія управління відходами до 2030 року в Україні;
- Морська природоохоронна стратегія України.

Контрольні питання до ЗМ 1:

1. У чому полягає превентивність екологічних оцінок?
2. Що таке стратегічне планування?
3. У чому полягає відмінність процедури СЕО від процедури ОВД?
4. Що таке цілі сталого розвитку?
5. У чому полягає мета СЕО?
6. Які основні завдання СЕО?
7. Які вигоди можна отримати від проведення СЕО?
8. Які основні нормативно-правові акти регламентують процедуру проведення СЕО?
9. Назвіть основних суб'єктів СЕО.
10. Назвіть критерії проведення чи не проведення СЕО.
11. У яких випадках проведення СЕО є обов'язковим?
12. Що таке документ державного планування?
13. Що таке політика, програма, стратегія? Чим вони відрізняються?
14. Що таке «Протокол про СЕО до Конвенції про оцінку впливу на навколишнє середовище» та «Конвенція ЕСПО»?

Змістовий модуль 2 Порядок здійснення стратегічної екологічної оцінки

Модуль передбачає проведення практичних занять за такими темами:

1. Заява про визначення обсягу СЕО (зміст заняття: зміст заяви про визначення обсягу СЕО; порядок складання та оприлюднення).
2. Основні етапи проведення СЕО (зміст заняття: алгоритм проведення

СЕО; основні етапи; тривалість етапів; залучені учасники; зміст звіту про СЕО; порядок його складання та оприлюднення).

3. Використання аналітичних методів та інструментів під час складання звіту про СЕО (зміст заняття: аналіз контексту планування, аналіз поточного стану довкілля і тенденцій його змінювання, цільовий аналіз та аналіз наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі здоров'я населення, оцінка альтернативних сценаріїв, рекомендації щодо пом'якшення впливу на довкілля, у тому числі здоров'я населення, та заходи щодо запобігання несприятливому впливу, контрольні списки, матриці впливів, матриці конфліктів і синергізмів, SWOT-аналіз, аналіз зацікавлених сторін, методи оцінки участі).

4. Громадське обговорення та консультації з уповноваженими органами. Транскордонні консультації (зміст заняття: участь громадськості; консультації з органами влади; транскордонні консультації; залучення стейкхолдерів на різних етапах проведення СЕО; визначення зацікавлених сторін).

Практичні завдання.

Завдання 5. Ознайомтесь із шаблоном Заяви про визначення обсягу СЕО, прикладами подібних Заяв. Проаналізуйте, яка інформація (в узагальненому вигляді) вказується у кожному з основних розділів Заяви та заповніть таблицю 3.

Завдання 6. Намалюйте блок-схему алгоритму проведення СЕО (визначити основні етапи, основних учасників, тривалість етапів, документи, що готуються на кожному етапі, шляхи оприлюднення документів, які цього потребують). Провести обговорення в групах організації проведення СЕО з урахуванням функцій кожного суб'єкта СЕО.

Таблиця 3 – Форма таблиці для виконання практичного завдання 5

Елемент Заяви про визначення обсягу СЕО	Короткий зміст розділу (яка інформація наводиться, в тому числі зверніть увагу на такі аспекти):
Вид та основні цілі документа державного планування, його зв'язок з іншими документами державного планування	<i>Через яку інформацію розкривається розділ?</i>
Якою мірою ДДП визначає умови для реалізації видів діяльності або об'єктів, щодо яких законодавством передбачено здійснення процедури оцінки впливу на довкілля (у тому числі щодо визначення місця розташування, розміру, потужності або розміщення ресурсів)	<i>Через яку інформацію розкривається розділ?</i>
Інформація про ймовірні наслідки	<i>Які компоненти довкілля / об'єкти навколишнього середовища плануються до аналізу</i>
Виправдані альтернативи	<i>Які альтернативи плануються до розгляду (просторові, часові, технічні тощо)</i>
Дослідження, які необхідно провести, методи і критерії, що використовуватимуться під час СЕО	<i>Зверніть увагу та перелічіть, які дослідження найчастіше згадуються в Заявах</i>
Заходи, які передбачається розглянути для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП	<i>Наскільки детально подаються заходи та якими вони можуть бути?</i>
Пропозиції щодо структури та змісту звіту про стратегічну екологічну оцінку	<i>Яка інформація наводиться?</i>

Завдання 7. Ознайомтеся з контрольним списком (фрагмент звіту з СЕО) у додатку А. Вкажіть основні недоліки цього контрольного списку. Що варто змінити, щоб контрольний список був більш реалістичним, тобто таким, що відображає реальний стан справ?

Завдання 8. Ознайомтеся з прикладом Звіту про СЕО. Визначте, які аналітичні методи та інструменти використовувалися під час роботи над документом. Коротко опишіть ці методи, інструменти та мету їх використання при роботі над звітом про СЕО.

Завдання 9. У групах проведіть аналіз зацікавлених сторін у процесі реалізації регіонального плану управління відходами в Дніпропетровській області (або іншого ДДП). Визначте їх інтереси. Надайте відповіді на такі запитання:

1. Хто найбільше зацікавлений у досягненні визначеної мети?
2. У чому полягають інтереси зацікавленої особи?
3. Дії яких акторів здатні завадити досягненню цілей?

Складіть матрицю «зацікавленість / впливовість» стейкхолдерів (рис. 1)

Рисунок 1 – Загальний вигляд матриці «зацікавленість / впливовість стейкхолдерів»

Працюючи в групах, підготуйте презентацію та доповідь за результатами своєї роботи.

Контрольні питання до ЗМ 2:

1. Назвіть основні етапи проведення СЕО.

2. Як довго триває громадське обговорення Звіту про СЕО?
3. Як довго триває громадське обговорення заяви про визначення обсягу СЕО ?
4. Наведіть класифікацію аналітичних інструментів, які можуть використовуватися в процесі СЕО.
5. Назвіть переваги та недоліки використання геопросторового аналізу в процесі СЕО.
6. Які методи можна використовувати для збирання та узагальнення думок експертів під час проведення СЕО?
7. Для чого можуть використовуватись контрольні списки під час проведення СЕО?
8. Що таке Єдиний реєстр СЕО, для чого він застосовується, який порядок його ведення?
9. Наведіть приклади порушення процедури СЕО.
10. Що таке прямий, непрямий, залишковий та кумулятивний впливи? Наведіть приклади.
11. Що таке синергія?
12. Хто забезпечує фінансування проведення СЕО?

Змістовий модуль 3 Найкращі практики реалізації стратегічних екологічних оцінок

Модуль передбачає проведення практичних занять за такими темами:

1. Врахування результатів СЕО і прийняття рішення. Відповідальність і контроль (зміст заняття: врахування звіту про СЕО; затвердження ДДП. інформування; моніторинг наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення; відповідальність і контроль за порушення процедури СЕО).

2. Міжнародні нормативно-правові норми проведення СЕО (зміст заняття: міжнародне законодавство у сфері проведення СЕО; гармонізація українського законодавства та країн ЄС; досвід інших країн).

3. Інтеграція факторів змінювання клімату та проблем втрати біорізноманіття в процедуру СЕО (зміст заняття: проблема зміни клімату та втрати біорізноманіття в Директиві ЄС 2001/42/ЄС; переваги та проблеми врахування кліматичної зміни та втрати біорізноманіття в СЕО; приклади аспектів змінювання клімату та біорізноманіття, які варто розглядати, як частину СЕО).

4. Огляд прикладів стратегічних екологічних оцінок документів державного планування (зміст заняття: аналіз та оцінка звітів із СЕО у сфері сільського господарства, лісового господарства, рибного господарства, енергетики, промисловості, транспорту, поводження з відходами, використання водних ресурсів, охорони довкілля, телекомунікацій, туризму, містобудування або землеустрою, стратегій сталого розвитку адміністративно-територіальних одиниць тощо).

Практичні завдання.

Завдання 10. Розгляньте фрагмент звіту про СЕО в частині опису заходів з моніторингу наслідків виконання Програми соціально-економічного розвитку певної території для довкілля, у тому числі для здоров'я населення (табл. 4). Надайте відповідь на запитання:

1. Чи відповідає наведена інформація Порядку здійснення моніторингу наслідків виконання ДДП ?

2. Якої інформації не вистачає? Порекомендуйте, яку ще інформацію обов'язково необхідно навести.

Таблиця 4 – Показники для моніторингу та контролю заходів щодо реалізації ДДП

Показники	Одиниця виміру
Кількість автоматизованих постів спостережень за станом атмосферного повітря	од.
Обсяг викидів забруднюючих речовин в атмосферне повітря від стаціонарних джерел викидів	ум. од.
Кількість реконструкцій, модернізацій, систем пило-, газоочисних установок підприємств, установ, організацій міста, зокрема соціальної сфери	од.

Завдання 11. Працюючи в парах, оцініть нетехнічне резюме (РНТХ) у звітах про СЕО за наведеними критеріями:

1) структура РНТХ логічна й цілісна. Впливи, наслідки для довкілля та здоров'я населення, заходи пом'якшення, процедура моніторингу, описані комплексно та збалансовано;

2) РНТХ є автономним документом, який читається та сприймається відокремлено, не потребує звернення до основної частини звіту, щоб зрозуміти суть написаного не за принципом «скопіювати / вставити»;

3) РНТХ не містить додатків, відокремлених частин;

4) розмір РНТХ відповідає його вмісту, РНТХ не є занадто коротким, але й не надто довге;

5) у РНТХ наведено коротку та змістовну інформацію про ДДП;

6) у РНТХ наведено опис наслідків для довкілля, у тому числі для здоров'я населення, а також заходи, що передбачається вжити для запобігання, зменшення та пом'якшення негативних наслідків виконання ДДП;

7) у НТР описано виправдані альтернативи, що розглядалися;

8) у РНТХ наведено пропоновані заходи з моніторингу;

9) у РНТХ використано графічні матеріали (карти, схеми, рисунки, фотографії) для наочності та кращого пояснення інформації, ці матеріали є доречними та досягають своєї мети;

10) мова, якою написане РНТХ, не є надто складною для розуміння, не

містить незрозумілих широкому загалу термінів, аббревіатур, жаргону, є лаконічною та простою. Разом з тим простота стилю викладання не робить зміст документу надто узагальненим, неконкретним чи примітивним;

11) у цілому, РНТХ відповідає змісту звіту про СЕО.

Складіть таблицю. Оберіть серед документів, з якими працювали, резюме нетехнічного спрямування, яке, на вашу думку, є найкращим. Чи є серед документів такі, що зовсім не відповідають своїм цілям?

Завдання 12.1. Ознайомитися з рекомендаціями щодо включення кліматичних питань до документів державного планування Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України. Надайте відповіді на запитання:

1. Яким чином пропонується оцінювати викиди парникових газів у ДДП від земельного покриття, землекористування тощо?

2. Яким чином можна кількісно оцінити вплив на клімат для ДДП?

Завдання 12.2. На підставі інформації завдання 12.1, використовуючи методику оцінки викидів парникових газів (ПГ) від землекористування, земельного покриття, ведення лісового господарства та землеперетворень на території регіону чи громади. Під час реалізації ДДП передбачаються зміни в землекористуванні на певній території (табл. 5). Відповісти на запитання: «Як зміниться співвідношення поглинання / викидів парникових газів?»

Таблиця 5 – Дані для оцінки викидів парникових газів від землеперетворень на території громади

Категорія земель	До початку дії ДДП, га	В кінці реалізації ДДП, га
1	2	3
1. Лісові площі FO	300	328
2. Оброблені землі CR	84	115
3. Пасовища GR	125	200
4. Водно-болотні угіддя WE		

Продовження таблиці 5

1	2	3
4, а. Постійні води (ставки, озера, болота) WE1	150	75
4, б. Землі з видобутком торфу WE2	0	0
5. Поселення SE	0	0
6. Інші землі OT	61	2
Разом	720	720

При цьому передбачається осушення боліт та переведення їх в категорію пасовищ.

Результати розрахунків занести в таблицю 6.

Таблиця 6 – Форма таблиці для виконання практичного завдання 12.2

Категорія земель	Коефіцієнт, тон CO ₂ екв. на 1 га	Стан А, площа до початку дії ДДП, га	Викиди ПГ до початку дії ДДП	Стан Б, площа в кінці реалізації ДДП, га	Викиди ПГ в кінці реалізації ДДП	Щорічна різниця викидів ПГ, тон CO ₂ екв.

Завдання 13. Проаналізуйте Конвенцію про охорону біологічного різноманіття. Визначте, як її положення мають бути імплементовані в ДДП та звіти про СЕО.

Завдання 14. Ознайомтеся з прикладами ДДП та звітів про СЕО, а також супутніми документами з Єдиного реєстру СЕО. Оберіть один звіт про СЕО та проаналізуйте його сильні та слабкі сторони. Які аналітичні методи використовувалися під час його підготовки. Хто є залученими сторонами? Хто брав участь в громадських слуханнях? Результати представте у вигляді звіту та презентації.

Контрольні питання до ЗМ 3:

1. У який термін необхідно оприлюднити затверджений ДДП, а також

заходи, передбачені для здійснення моніторингу наслідків виконання ДДП, довідки про консультації та громадське обговорення?

2. Яким чином відбувається організація моніторингу наслідків виконання ДДП для довкілля?

3. З якою метою здійснюється моніторинг наслідків виконання ДДП для довкілля, у тому числі для здоров'я населення?

4. Назвіть основні регуляторні документи у сфері біорізноманіття, які необхідно враховувати в стратегічному плануванні.

5. Як пов'язані кліматична зміна та біорізноманіття?

6. Чому збереження та стале використання біорізноманіття має враховуватися в ДДП?

7. Що, на вашу думку, є ознаками якісно проведеної стратегічної екологічної оцінки?

8. Яким має бути якісно написане резюме нетехнічного спрямування в СЕО?

9. Які фактори і чому можуть посилити вплив заходів ДДП на біорізноманіття?

10. Наведіть основні критерії якісно проведеної СЕО.

11. Назвіть міжнародні документи, які встановлюють зобов'язання щодо досягнення кліматичних цілей.

12. Перелічіть документи національного права, які встановлюють зобов'язання щодо досягнення кліматичних цілей.

13. На якому етапі (етапах) має відбуватися врахування питань змінювання клімату під час проведення СЕО?

2 САМОСТІЙНА РОБОТА З ДИСЦИПЛІНИ

Самостійна робота 1 SEO як інструмент стратегічного планування.

Підготувати наукове есе на тему «SEO як інструмент стратегічного планування». У роботі потрібно провести аналіз та узагальнити наукові статті, присвячені проведенню SEO, виокремити найбільш вивчені та найбільш проблемні питання. Обов'язково посилатися на використані джерела (має бути список джерел), уникати цитувань та запозичень.

Вимоги: 1,5–3 сторінки тексту, Times New Roman, 12–14 пт, інтервал – 1,2.
Файл – у форматі .pdf

Рекомендовані джерела (список не вичерпний): [2–5].

Есе – це невеликий за обсягом твір, який розкриває власну позицію та міркування автора з певного питання. Робота над есе формує вміння та навички письмового викладення власних думок та творчого мислення.

Самостійна робота 2 Організація та планування процедури SEO.

Підготувати діаграму Ганта, у якій відобразити процедуру SEO за кожним етапом, враховуючи їх тривалість та очікувані результати.

Діаграма Ганта – це діаграма, яка використовується для ілюстрації плану, графіка робіт за будь-яким проектом, є одним із засобів планування та управління проектами, зручним інструментом для координації груп людей і одночасних цілей, а також для забезпечення виконання всіх завдань плану в потрібний час. Може створюватися за допомогою *Microsoft Excel* або спеціалізованого програмного забезпечення та додатків.

Самостійна робота 3 Практика використання SEO в Україні та світі.

Підготувати наукове есе на одну з тем:

1. Досвід та стан упровадження SEO в Україні.
2. Складові Директиви 2001/42/ЄС Європейського Парламенту та Ради

від 27 червня 2001 року про оцінку наслідків окремих планів та програм для довкілля (Директива з СЕО).

3. Міжнародні практики та рекомендації проведення стратегічних екологічних оцінок.

У роботі необхідно використовувати наукові публікації, практичні посібники та рекомендації, матеріали лекцій, інші джерела. Оформити у вигляді текстового файлу. Посилання на джерела літератури обов'язкове.

СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Про стратегічну екологічну оцінку : Закон України від 20.03.2018 № 2354-VIII [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2354-19#Text>, вільний (дата звернення 22.07.2024). – Назва з екрана.
2. Directive 2001/42/EC of the European Parliament and of the Council of 27 June 2001 on the assessment of the effects of certain plans and programmes on the environment [Electronic resource]. – Electronic text data. – Regime of access: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/ALL/?uri=celex%3A32001L0042>, free (date of the application: 22.07.2024). – Header from the screen.
3. Чернихівська А. В. Стратегічна екологічна оцінка документів державного планування – вектор сталого розвитку на місцевому рівні [Електрон. ресурс] / А. В. Чернихівська // Економічний простір. – Електрон. текст. дані. – 2020. – № 161. – С. 110–113. – Режим доступу: <http://www.prostir.pdaba.dp.ua/index.php/journal/article/view/689/671>, вільний (дата звернення 22.07.2024). – Назва з екрана.
4. Козаченко Т. Теоретико-концептуальні засади стратегічної екологічної оцінки / Т. Козаченко // Державне управління та місцеве самоврядування. – 2018. – Вип. 3(38). – С. 6–13.
5. Gonzalez A. The mutualism of strategic environmental assessment and sustainable development goals / A. Gonzalez, P. Gazzola, V. Onyango // Environmental Impact Assessment Review. – 2020. – Vol. 82. – DOI: [10.1016/j.eiar.2020.106383](https://doi.org/10.1016/j.eiar.2020.106383).
6. Марушевський Г. Б. Стратегічна екологічна оцінка : навч. посіб. із компакт-диск [Електрон. ресурс] / Г. Б. Марушевський. – Електрон. текст. дані. – Київ : К.І.С., 2014. – 88 с. – Режим доступу: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2015/Marushevskiy_2014_88.pdf, вільний (дата звернення 22.07.2024). – Назва з екрана.

7. Про затвердження Методичних рекомендацій щодо здійснення стратегічної екологічної оцінки містобудівної документації : Наказ Міністерства захисту довкілля та природних ресурсів України від 18.10.2023 № 705 [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0705926-23#Text>, вільний (дата звернення: 22.07.2024). – Назва з екрана.

8. Стратегічна екологічна оцінка : метод. рек. для слухачів [Електрон. ресурс] / [уклад. : Г. Б. Марушевський, О. В. Берданова]. – Електрон. текст. дані. – Київ : К.І.С., 2014. – 44 с – Режим доступу: https://pdf.lib.vntu.edu.ua/books/2016/Marush_2014_47.pdf, вільний (дата звернення: 22.07.2024). – Назва з екрана.

9. Карабін В. Стратегічна екологічна оцінка – недооцінений інструмент сталого надкористування [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://www.hsa.org.ua/blog/strategichna-ekologichna-otsinka-nedootsinenyj-instrument-stalogo-nadkorystuvannya>, вільний (дата звернення 22.07.2024). – Назва з екрана.

10. Souloutzoglou A. The Methods and Techniques of Strategic Environmental Assessment. Comparative Evaluation of Greek and International Experience / A. Souloutzoglou, A.Tasopoulou // Sustainability 2020. – Vol. 12. – P. 3310. – DOI: org/10.3390/su12083310.

11. Non-Technical Summary. International Association for Impact Assessment [Electronic resource]. – Electronic text data. – Regime of access: https://www.iaia.org/pdf/Fastips_9%20NonTechnical%20Summary.pdf, free (date of the application: 22.07.2024). – Header from the screen.

12. Адаптація до зміни клімату [Електрон. ресурс] / Міністерство захисту довкілля та природних ресурсів України : сайт. – Оновлюється постійно. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/zmina-klimatu/adaptatsiya-do-zminy-klimatu/>, вільний (дата звернення 22.07.2024). – Назва з екрана.

13. Applying Strategic Environmental Assessment: Good Practice Guidance For Development Co-Operation [Electronic resource]. – OECD, 2006. – 164 p. – Electronic text data. – Regime of access: <https://www.oecd.org/environment/environment-development/37353858.pdf>, free (date of the application: 22.07.2024). – Header from the screen.

14. Runhaar H. What makes strategic environmental assessment successful environmental assessment? The role of context in the contribution of SEA to decision-making [Electronic resource] / H. Runhaar, P. P. J. Driessen // Impact Assessment and Project Appraisal. – Electronic text data. – 2007. – Vol. 25 (1). – P. 2–14. – Regime of access: <https://www.tandfonline.com/doi/epdf/10.3152/146155107X190613?needAccess=true&role=button>, free (date of the application: 22.07.2024). – Header from the screen.

15. Strategic environmental assessment and climate change: guidance for practitioners [Electronic resource]. – Electronic text data. – Regime of access: https://assets.publishing.service.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/297039/geho0811buca-e-e.pdf, free (date of the application: 22.07.2024). – Header from the screen.

16. Strategic Environmental Assessment: Putting biodiversity and stakeholders interests on the decision maker's agenda [Electronic resource]. – Electronic text data. – Regime of access: <https://www.cbd.int/doc/nbsap/nbsapcbw-eur-02/nbsapcbw-eur-02-sevs-01-en.pdf>, free (date of the application: 22.07.2024). – Header from the screen.

17. Методичні рекомендації із здійснення стратегічної екологічної оцінки документів державного планування : Наказ Міністерства екології та природних ресурсів України від 10.08.2018 № 296. [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://www.adm-km.gov.ua/wp-content/uploads/2019/01/%D0%BD%D0%B0%D0%BA%D0%B0%D0%B7-%D0%9C%D1%96%D0%BD%D0%BF%D1%80%D0%B8%D1%80%D0%BE%D0%B4%D0%B8-%E2%84%96-296.pdf>, вільний (дата звернення 22.07.2024). –

Назва з екрана.

18. Рекомендації щодо включення кліматичних питань до документів державного планування [Електрон. ресурс]. – Електрон. текст. дані. – Режим доступу: <https://mepr.gov.ua/diyalnist/napryamky/zmina-klimatu/adaptatsiya-do-zminy-klimatu/>, вільний (дата звернення 22.07.2024). – Назва з екрана.

ДОДАТОК А

Оцінка ймовірного впливу регіонального плану управління відходами (РПУВ) на довкілля відповідно до контрольного переліку

Чи може реалізація РПУВ спричинити	Негативний вплив			Пом'якшення існуючої ситуації
	Так	Ймовірно	Ні	
Повітря				
Збільшення викидів забруднюючих речовин від стаціонарних джерел			●	+
Збільшення викидів забруднюючих речовин від пересувних джерел			●	+
Погіршення якості атмосферного повітря			●	+
Зміни повітряних потоків, вологості, температури або будь-які зміни клімату			●	
Водні ресурси				
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води			●	
Погіршення якості поверхневих вод			●	
Порушення гідрологічного та гідрохімічного режиму малих річок регіону			●	
Забруднення підземних водоносних горизонтів			●	+
Збільшення обсягів скидів у поверхневі води			●	
Значне зменшення кількості вод, що використовуються для водопостачання населення			●	
Збільшення навантаження на каналізаційні системи та погіршення якості очистки стічних вод			●	
Зміни напрямів і швидкості течії поверхневих вод або зміни обсягів води будь-якого поверхневого водного об'єкта			●	
Зміни обсягів підземних вод (шляхом відбору чи скидів або шляхом порушення водоносних горизонтів)			●	
Відходи				
Збільшення кількості утворюваних твердих побутових відходів			●	
Збільшення обсягів переробки відходів з вилученням небезпечних та ресурсоцінних компонентів та їх утилізації			●	+
Спорудження екологонебезпечних об'єктів поводження з відходами			●	+
Збільшення кількості утворюваних чи накопичених промислових відходів III–IV класів небезпеки			●	
Збільшення кількості відходів I–III класів небезпеки			●	
Збільшення обсягів переробки побутових відходів			●	+

з вилученням небезпечних та ресурсоцінних компонентів, їх утилізація				
Спорудження небезпечних об'єктів поводження з відходами			●	+
Земельні ресурси				
Порушення, переміщення, ущільнення ґрунтового шару			●	
Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			●	
Зміни в топографії або в характеристиках рельєфу			●	
Будь-яке посилення вітрової або водної ерозії ґрунтів			●	
Біорізноманіття				
Негативний вплив на ландшафт			●	
Зміни у кількості видів рослин або тварин, їхньої чисельності або територіального представництва			●	
Будь-який вплив на наявні об'єкти історико-культурної спадщини			●	
Порушення або деградація середовищ існування диких видів тварин			●	
Інші негативні впливи на естетичні показники об'єктів довкілля			●	
Населення та інфраструктура				
Зміни в локалізації, розміщенні, щільності та зростанні кількості населення будь-якої території			●	
Вплив на нинішній стан забезпечення житлом або виникнення нових потреб у житлі			●	
Потреби в нових або суттєвий вплив на наявні комунальні об'єкти			●	
Поява будь-яких реальних або потенційних загроз для здоров'я людей			●	+
Екологічне управління та моніторинг				
Послаблення правових і економічних механізмів контролю в галузі екологічної безпеки			●	+
Погіршення екологічного моніторингу			●	+
Усунення наявних механізмів впливу органів місцевого самоврядування на процеси техногенного навантаження			●	
Стимулювання розвитку екологічно небезпечних галузей виробництва			●	+
Інше				
Підвищення рівня використання будь-якого виду природних ресурсів			●	+
Суттєве порушення якості природного середовища			●	+

Електронне навчальне видання

Методичні рекомендації
до проведення практичних занять та самостійної роботи
з навчальної дисципліни

«СТРАТЕГІЧНА ЕКОЛОГІЧНА ОЦІНКА»

*(для здобувачів другого (магістерського) рівня вищої освіти всіх форм
навчання зі спеціальності 101 – Екологія)*

Укладач **ХАНДОГІНА** Ольга Вадимівна

Відповідальний за випуск *Т. В. Дмитренко*
Редактор *О. А. Норик*
Комп'ютерне верстання *О. В. Хандогіна*

План 2022, поз. 49М

Підп. до друку 04.09.2024. Формат 60 × 84/16.

Ум. друк. арк. 1,6.

Видавець і виготовлювач:
Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова,
вул. Чорноглазівська (Маршала Бажанова), 17, Харків, 61002.
Електронна адреса: office@kname.edu.ua
Свідоцтво суб'єкта видавничої справи:
№ ДК 5328 від 11.04.2017.